

Neobvyklé hnízdění sojky obecné (*Garrulus glandarius*) na balkoně panelového domu

Unusual breeding of European Jay (Garrulus glandarius) on the balcony of prefabricated house

Josef Chytil¹

¹Ornitologická stanice Muzea Komenského v Přerově, Bezručova 10, 750 11 Přerov; chytil@prerovmuzeum.cz

Chytil J. 2017: Neobvyklé hnízdění sojky obecné (*Garrulus glandarius*) na balkoně panelového domu. / *Unusual breeding of European Jay (Garrulus glandarius) on the balcony of prefabricated house*. Zprávy MOS 75/76: 40–42

Článek popisuje několik neobvyklých hnízdění sojky obecné (*Garrulus glandarius*) v městském prostředí (na balkoně paneláku v odloženém vánočním stromku, na okapové rouře, v budce pro poštolky a na stavebním jeřábu 60 m vysoko). Jedná se evidentně o pokračující proces synantropizace sojky.

The article describes several unusual breeding records of European Jay (Garrulus glandarius) in town centres (on a balcony, a rain gutter, a Kestrel nest-box and on a mechanical crane at a height of 60m). These illustrate the continued synantropization of the species.

Keywords: European Jay, breeding, synantropization

Syantropizace je u ptáků hojně rozšířený jev – v nedávné minulosti jsou nejnámějšími příklady hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*) nebo zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*), v současné době pokračuje výrazná synantropizace u straky obecné (*Pica pica*) a holuba hřivnáče (*Columba palumbus*). U zástupců čeledi havranovitých se lidským sídlům přizpůsobila ve velké míře i kavka obecná (*Corvus monedula*), již zmíněná straka obecná a vrána obecná (*Corvus corone*), u kterých je jev synantropizace široce rozšířen (KELCEY & RHEINWALD 2005). Přímo ve středech měst jsou známé hnízdní kolonie havrana polního (*Corvus frugilegus*), zatímco sojka se od lidských obydlí drží v hnízdním období stále v uctivé vzdálenosti - hnízdění přímo v centrech měst je omezeno na rozsáhlejší parky, případně na periferii větších měst (např. Praha – FUCHS ET AL. 2002, Pardubice – VRÁNOVA ET AL. 2007). V případě Prahy je obecně zmíněna pokračující expanze do měst, byť ne tak nápadná jako u straky obecné. Sojka v Praze pronikla do dříve neobývaných biotopů, jako jsou mezibloková a vnitrobloková zeleň. Objevilo se i hnízdění na budově (J. FORMÁNEK in

litt.), které je zmiňováno (přínejmenším v českých populacích) jako zcela ojedinělé. Velmi podobně popisují současnou situaci osidlování Pardubic VRÁNOVÁ ET AL. (l.c.), kde začalo postupné osidlování města od konce 90. let 20. století. Sojka jako hnízdní druh je uváděna pro všech 15 sledovaných evropských velkoměst s výjimkou španělské Valencie (KELCEY & RHEINWALD l.c.).

O to více překvapující je úspěšné, opakované vyhníždění sojky obecné na balkoně v Liberci. Toto hnízdění bylo zjištěno v šestém patře panelového domu na sídlišti Králův háj. Popisované hnízdiště je situováno zhruba 200m od nejbližšího lesa. V roce 2016 zde poprvé sojky zahnízďily na otevřeném balkoně v suché jedličce, ponechané na balkoně od Vánoc (Obr. 1). Po vylíhnutí mláďat byly staré sojky přikrmovány namočenými psími granulami a uvařeným nastrohaným vejcem; důvodem pomoci byla přítomnost jednoho slabého mláděte v hnízdě. Nabízenou stravu sojky pravidelně využívaly. Zmíněné slabé mládě z hnízda nakonec zmizelo, v roce 2016 sojky vyvedly celkem 5 mláďat (Obr. 2). V roce 2017 proběhlo hnízdění stejným

Obr. 1 / Fig. 1: Hnízdo se snůškou sojky obecné (*Garrulus glandarius*) v odloženém vánočním stromku na balkoně obytného domu. / *The nest with the clutch of European Jay (Garrulus glandarius) in aside Christmas tree on the balcony.* Foto 6. 5. 2016, B. Šmerda.

Obr. 2 / Fig. 2: Hnízdo s mláďaty sojky obecné (*Garrulus glandarius*) v odloženém vánočním stromku na balkoně obytného domu. / *The nest with chicks of European Jay (Garrulus glandarius) in aside Christmas tree on the balcony.* Foto 1. 6. 2016, B. Šmerda.

způsobem – sojky si postavily opět hnízdo v odstaně, zcela suché jedličce na balkoně, zhruba v polovině výšky stromu u kmene. 12. dubna zde bylo již 5 vajec, první mládě se vylíhlo 1. května. Rodiče sojek se obyvatel bytu celkem bály, na hnízdo přiletovaly pouze v nepřítomnosti obyvatel bytu na balkoně. Naopak mláďata byla velmi důvěřivá a nechala se bez problémů fotit i filmovat. Celá rodina 5 sojčat byla nakonec úspěšně vyvedená, 18. května byla již částečně vzletná mláďata mimo hnízdo na přilehlých větvích jedličky. Úspěšný konec hnízdění viz také video na:

<https://www.youtube.com/watch?v=YjsVZ-PxVtw>

Sojka obecná evidentně následuje postupem synantropizace straku obecnou. Výjimečně bizarní způsob vyhíždění (na vrcholu stavebního jeřábu, ve výšce zhruba 60! m; viz obr. 3, 4) zjistil v roce 2006 Martin Brejška. Toto úspěšné hnízdění proběhlo na jeřábu v areálu teplárny Chomutov. Sojky

nikdy nelétaly k hnízdu přímo, vždy vyskákaly po žebříku sousedního komínu do výšky 50 m a zbytek vzdálenosti ke hnízdu teprve dolétly. Hnízdění na konstrukci jeřábu v areálu skladu jeřábů v Praze-Strašnicích zjistil M. Brejška v letech 2004 (opuštěná snůška) a v roce 2005 (úspěšně vyvedena 4 mláďata; vše BREJŠKA in litt.). Další zajímavé hnízdění na hraně svodu dešťové vody na budově pětipatrového panelového domu (obr. 5, 6) v Brně nalezl v úrovni 4. patra J. Sychra. Zajímavou invazi do menšího města (Rousínov u Vyškova) zmiňuje BARTL (2000). Přímou ve městě našel čtyři hnízda, z toho jedno dokonce v budce pro poštolky na nejrůšnějším místě mezi paneláky.

PODĚKOVÁNÍ

Za poskytnuté údaje o hnízdění děkuji M. Brejškovi (Praha), J. Sychrovi (Brno) a především manželům Šmerdovým (Liberec).

Obr. 3 / Fig. 3: Celkový pohled na „hnízdni jeřáb“ sojky obecné. / Total view on a “breeding crane” of European jay. Foto 27. 5. 2005, M. Brejška.

Obr. 4 / Fig. 4: Detail umístění hnízda sojky obecné na jeřábu. / Detail view on a position of the nest of European jay at the crane. Foto 27. 5. 2005, M. Brejška.

Obr. 5 / Fig. 5: Celkový pohled na umístění hnízda sojky obecné na okapové rýně. / Total view on a location of European jay nest on a gutter. Foto 22. 4. 2014, J. Sychra.

Obr. 6 / Fig. 6: Detail umístění hnízda sojky obecné na okapové rýně. / Detail view on a location of European jay nest on a gutter. Foto 22. 4. 2014, J. Sychra.

LITERATURA

- BARTL J. 2000: Zajímavé hnízdění sojky obecné (*Garrulus glandarius*) v budce. *Crex – Zpravodaj jihomoravské pobočky ČSO*, 15: 39-40.
- HUDEČ K. & ŠŤASTNÝ K. (EDS.) 2011: *Fauna ČR. Ptáci III/2* (2. přeprac. a doplněné vydání). Academia, Praha.
- FUCHS R., ŠKOPEK J., FORMÁNEK J. & EXNEROVÁ A. (EDS.) 2002: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy 1985-1989* (aktualizace 2000-2002). ConsultPraha.

- KELCEY J. & RHEINWALD G. (EDS.) 2005: *Birds in European cities*. GinsterVerlag, St. Catharinen.
- VRÁNOVÁ S., LEMBERK V. & HAMPL R. 2007: *Ptáci Pardubic*. Východočeská pobočka ČSO, Východočeské muzeum v Pardubicích, Pardubice.